

**Storumans
kommun**
LUSPIE

Avfallsplan

Avfallsplan för Storumans kommun 2021–2030

Antagen av kommunfullmäktige 20xx-xx-xx

UTKAST

Sammanfattning

Enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) är varje kommun skyldig att upprätta en renhållningsordning, bestående av avfallsplan och avfallsföreskrifter. Kommunens avfallsplan är ett viktigt verktyg för att långsiktigt utveckla och förbättra avfallshanteringen för att bli en del av och bidra till det hållbara samhället.

Syftet med denna avfallsplan är att engagera människor och göra det lätt att göra smarta val som skapar en hållbar kommun.

Kommunen vill under perioden 2021–2030 arbeta med förbättringar inom fyra målområden. Målområdena sätter riktningen för det arbete som behöver ske avseende avfall. Inom varje målområde finns mer preciserade mål samt aktiviteter för att uppnå målen:

- 1. Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall**
Målområdet innefattar utsortering av matavfall och utveckling av återvinningscentralerna. Här återfinns också fossilfria bränslen för avfallshanteringen, lokal eller regional behandling av avfall och fördjupat samarbete med grannkommunerna.
- 2. Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil**
Inom detta målområde beskrivs mål och åtgärder som på olika sätt syftar till en förflyttning uppåt på avfallstrappan genom minskade avfallsmängder, ökat återbruk och ökad återvinning som minskar resursslöserier och låter varor och material cirkulera längre i samhället.
- 3. Giftfri miljö**
Här återfinns hanteringen av dels gamla deponier som riskerar läcka skadliga ämnen till miljö, dels farligt avfall som uppkommer hos hushåll och verksamheter inom kommunen.
- 4. Minskad nedskräpning**
Målområdet innefattar att nedskräpning i kommunen ska minska beträffande alltifrån skräp till skrotbilar.

Sammantaget kan konstateras att Storumans kommun, liksom många andra av Sveriges kommuner, står inför utmaningar kommande år. För att bromsa klimatförändringarna är kraftiga åtgärder nödvändiga och arbetet måste påbörjas omedelbart. Avfallshanteringen kommer också att utvecklas och förbättras genom nya lagkrav för att miljöpåverkan ska minska, exempelvis genom införande av utsortering av matavfall och bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper.

Innehåll

1	INLEDNING.....	5
1.1	Bakgrund.....	5
1.2	Syfte.....	5
1.3	Framtagande av avfallsplan	5
1.4	Ordlista/förkortningar	5
2	MÅL OCH ÅTGÄRDER.....	6
2.1	Grund för framtagande av mål.....	6
2.2	Läsanvisning och målstruktur	6
2.3	Målområde 1: Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall	7
2.4	Målområde 2: Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil	9
2.5	Målområde 3: Giftfri miljö	11
2.6	Målområde 4: Minskad nedskräpning.....	12
2.7	Ekonomiska konsekvenser av mål och åtgärder	12
2.8	Uppföljning	13
3	STYRMEDEL.....	14
3.1	Föreskrifter och taxa	14
3.2	Information och kommunikation	14
3.3	Upphandling.....	14
3.4	Fysisk planering	15
3.5	Tillsyn.....	15
4	BEHOV AV FRAMTIDA INSAMLINGSSYSTEM OCH ANLÄGGNINGAR.....	16
4.1	Framtida avfallsmängder och flöden	16
a)	Hushållsavfall	16
b)	Producentansvar	16
c)	Verksamhetsavfall.....	17
4.2	Insamlingssystem för förpackningar och returpapper	17
4.3	Insamlingssystem för mat- och restavfall	17
4.4	Insamlingssystem för farligt avfall.....	17
4.5	Insamlingssystem för grovavfall	18
4.6	Avfallsanläggning för mellanlagring och omlastning	18
4.7	Behandling av matavfall.....	19

Bilagor

Bilaga 1. Nulägesbeskrivning

Bilaga 2. Nedlagda deponier

Bilaga 3. Uppföljning av mål i föregående avfallsplan

Bilaga 4. Miljökonsekvensbeskrivning

Bilaga 5. Framtagningsprocess för mål och åtgärder, samråd

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) är varje kommun skyldig att upprätta en renhållningsordning, bestående av avfallsplan och avfallsföreskrifter, vilken ska antas av kommunfullmäktige.

Kommunens avfallsplan är ett viktigt verktyg för att långsiktigt utveckla och förbättra avfallshanteringen för att bli en del av och bidra till det hållbara samhället. Avfallsplanen är ett strategiskt dokument i kommunen och ett verktyg för att styra avfallshanteringen i enlighet med de nationella, regionala och lokala miljömålen. Avfallsplanen ska utgöra ett verktyg för att kommunicera behov av förändringar för att kunna möta samhällets nya krav på avfallshantering och invånarnas önskemål om förbättrad service.

1.2 Syfte

Syftet med denna avfallsplan är att förebygga och hantera samt engagera människor och göra det lätt att göra smarta val som skapar en hållbar kommun.

1.3 Framtagande av avfallsplan

Arbetet med framtagande av mål har skett genom bred diskussion och dialog. Kommunens förvaltningar har getts möjlighet att ge synpunkter och delta i framtagandet av mål och åtgärder. Uppföljning av tidigare avfallsplan har genomförts.

1.4 Ordlista/förkortningar

AO	Avfallsorganisationen/renehållningen
ÅVC	Återvinningscentral (för grovavfall och farligt avfall)
ÅVS	Återvinningsstation (för förpackningar och returpapper)

2 Mål och åtgärder

2.1 Grund för framtagande av mål

Storumans kommun har idag insamling av blandat brännbart avfall och behov finns av att utveckla sorteringen och införa separat matavfallsutsortering. De långa avstånden tillsammans med en liten befolkning gör insamling och avfallshantering utmanande. Fjällturismen gör att befolkningen och därigenom mängden avfall som produceras ökar kraftigt under delar av året. I Storuman finns behov av att utveckla ÅVC:erna. Samverkan med grannkommuner är viktig för att skapa gemensamma insamlingslösningar, samordna transporter och omlastning. Samverkan är viktig även ur ett kompetensperspektiv, där nya krav och lagar gör det utmanande för små avfallsorganisationer att genomföra nödvändiga förändringar och bedriva utveckling.

På nationell nivå har förordningsändringar genomförts avseende producentansvaret för förpackningar och returpapper. Det är fortfarande oklart hur de nya reglerna kommer att tillämpas. Producenterna är ålagda att samråda med kommunen om insamling av förpackningar och returpapper, där kommunen har möjlighet att välja vilket engagemang man vill ha i insamlingen.

I arbetet med framtagande av den nya avfallsplanen har ett antal behov och utvecklingsområden identifierats utifrån bland annat avfallshierarkin, svensk lagstiftning, globala miljömålen i agenda 2030, andra nationella mål, lokala och regionala mål och strategier, utveckling av avfallshantering i svenska kommuner, erfarenheter från nuvarande avfallshantering och diskussioner som har förts under arbetet med planen.

2.2 Läsanvisning och målstruktur

Fyra målområden har identifierats:

1. Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall
2. Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil
3. Giftfri miljö
4. Minskad nedskräpning

För varje målområde finns ett flertal konkreta mål med tillhörande åtgärder beskrivna.

Mål anger *vad som ska uppnås inom en viss tid*.

Åtgärder beskriver *hur* målen ska nås, alltså *vad som ska göras, när och av vem*.

För varje mål finns en beskrivning av hur målet ska följas upp samt vilket globalt hållbarhetsmål som kommunen på det här sättet bidrar till.

För varje åtgärd finns en tidplan samt en ansvarig organisation inom kommunen.

2.3 Målområde 1: Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall

Mål	Bidrar huvudsakligen till globalt hållbarhetsmål ¹
1a) Separat insamling av matavfall är infört senast 2023	11.6 Minska städernas miljöpåverkan
1b) Matavfall behandlas lokalt eller regionalt	7.2 Öka andelen förnybar energi
1c) 95 % av invånare och fritidshusägare är nöjda ² med kommunens insamling av grovavfall och farligt avfall	11.6 Minska städernas miljöpåverkan
1d) Avfallshanteringens transporter inom kommunen är fossilfria	9.4: Uppgradera all [industri och] infrastruktur för ökad hållbarhet
1e) Avfallstransporter på väg har minskat ³	9.4: Uppgradera all [industri och] infrastruktur för ökad hållbarhet
1f) Avfallshantering och/eller förebyggande av avfall inkluderas i översiktsplaner, detaljplaner och exploateringsavtal	13.2 Integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik och planering
1g) Regionalt samarbete har formaliserats	17.17 Uppmuntra effektiva partnerskap

Tabell 1. Aktiviteter för att nå målen under målområde 1, Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Erbjud separat insamling av matavfall till villor, lägenheter, fritidshus och verksamheter.	AO	2023	1a
Samordna insamlingen med grannkommunerna.	AO	2021	1a

¹ www.globalamalen.se

² Målet mäts med kundenkät som genomförs 2025 och 2030

³ Då detta är svårt att mäta anses målet nått om åtgärderna är genomförda

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Utred möjligheter till storskalig kompostering, gårdsbaserad biogasproduktion m.m. Implementera där så är lämpligt.	AO	Utrett senast 2023, genomfört senast 2030	1b
Utveckla ÅVC-information inkl. situationskarta	AO	2022	1c
Överför Storumans ÅVC till kommunal ägo.	AO	2026	1c
Bygg om ÅVC i Storuman och Tärnaby för att göra det lättare att lämna avfall och nyttja ytorna bättre	AO	2021	1c
Inför "Grönt kort" för tillträde till ÅVC i Tärnaby utanför ordinarie öppettider	AO	2025	1c
Använd fossilfria bränslen vid insamling och transport av avfall samt i möjligaste mån även i fordon och arbetsmaskiner för övrig hantering	AO	Senast 2030	1d
Verka för att i första hand använda järnväg för fjärrtransporter där så är möjligt och ekonomiskt rimligt.	AO	2025	1e
Insamlingsrutter optimeras tillsammans med grannkommuner.	AO	2022	1e
Inför gemensamma hämtställen där det är lämpligt	AO	2022	1e
Genomför översyn av styrmedel för att minska mängder och transporter	AO	2021	1e
Utveckla samarbetet och strukturerna för att arbeta med avfall i planeringsprocessen	AO och Plan	2023	1f
Utred möjliga samarbetslösningar för Region10 (gemensamt bolag, kommunalförbund, samverkansavtal etc.) samt genomföra	AO	Utred 2021	1g
Undersök möjligt samarbete med HAF (Mo i Rana) för möjlighet till avfallsbehandling	AO	2021	1g

2.4 Målområde 2: Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil

Mål	Bidrar huvudsakligen till globalt hållbarhetsmål	
2a) 40 % av invånarna uppger att de är positiva till att använda begagnat ⁴	12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar	
2b) Kommunens kostnader för den egna mat- och restavfallsinsamlingen ska inte öka jämfört med 2019 ⁵	11.6 Minska städernas miljöpåverkan	
2c) Tematisk undervisning i avfallshantering och nedskräpning hålls för alla elever i mellan- och högstadiet samt gymnasiet	12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar	
2d) 80 % av invånarna tycker att de vet hur avfallet tas omhand (återvinning etc.)	12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar	
2e) Mängden mat- och restavfall har minskat med 30 % per invånare jämfört med 2019, varav 25 % till 2025 ⁶	12.5 Minska mängden avfall markant	
2f) Mängd brännbart avfall från ÅVC har minskat med 10 % per invånare jämfört med 2019 (trädgårdsavfall undantaget) ⁷	12.5 Minska mängden avfall markant	
2g) Matsvinnet i kommunal verksamhet har minskat med 15 % per portion 2023 jämfört med 2021 ⁸	12.3 Halvera matsvinnet i världen	

Tabell 2 Aktiviteter för att nå målen under målområde 2, Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Verka för etablering av fritidsbank och/eller second hand-verksamhet	Kommunledningen	2024	2a, 2f
Tillhandahåll ytor för och uppmuntra privat begagnatförsäljning	Gata/park, Fastighet	2022	2a, 2e, 2f

⁴ Målet mäts med kundenkät som genomförs 2025 och 2030

⁵ Värde 2019: 131 262 kr för kommunala verksamheter och 75 191 kr för Fastighets AB Umluspen

⁶ Värde 2019: 732 kg/invånare

⁷ Värde 2019: 1 854 ton

⁸ Mäts med början 2021 och basvärdet redovisas därför i den årliga uppföljningen

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Hitta och använd ambassadörer som visar fördelarna med återbruk	Kommunledningen	2022	2a
Se över krav vid upphandlingar/ upphandlingspolicy (kvalitet/livslängd, flergångsemballage m.m.)	Upphandlingsenhet	2022	2b
Inrätta kommunalt "TaGe" där kommunala verksamheter och/eller kommunanställda kan ge och ta	Fastighet	2021	2b, 2e, 2f
Förläng livslängden på IT-utrustning	IT-enhet	2022	2b
Ersätt/ta bort onödiga engångsprodukter	Kost, Städ, Omsorg	2024	2b, 2e
Avfallsorganisationen erbjuder utbildning och studiebesök till lärare	AO, Skola	2022	2c
Utveckla digitala kanaler för information och kommunikation	AO, IT, Kommunikation	Genomförs 2025 och 2030	2d, 2e, 2f
Erbjud fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper till permanentboende och fritidsområden.	Producenterna i samråd med AO	Samråd 2021 och framåt, infört 2025	2e
Gör en översyn av taxan för att minska mängd avfall och transporter	AO	2021	2e
Obligatorisk utbildning gällande skötsel av komposten till abonnenter som vill hemkompostera	AO, MoH	Fr.o.m. 2021	2e
Uppmuntra och utbilda butiker/restauranger för att minska avfallet och matsvinnet	AO	2023	2e
Inför källsortering inom kommunens alla verksamheter	Kommunledningen	2023	2e
Genomför informationsinsatser och sprid positiva resultat	AO	Årligen	2d, 2e, 2f
Dela upp "brännbart" på ÅVC i andra fraktioner som bättre kan tas tillvara	AO	2023	2f
Samla in återbrukbara produkter för vidareförsäljning vid samtliga ÅVC i kommunen och informera om det	AO	2023	2a, 2f

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
- Utbilda elever och lärare - Se över rutiner kring livsmedelshantering - Tävlingar mellan skolor	Kostenheten	2023	2g

2.5 Målområde 3: Giffri miljö

Mål	Bidrar huvudsakligen till globalt hållbarhetsmål
3a) Inga skadliga ämnen läcker från gamla nedlagda deponier	3.9 Minska antalet sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar
3b) Mängden farligt avfall i restavfallet är max 15 g per hushåll och vecka (inkl. elavfall och batterier) ⁹	3.9 Minska antalet sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Separat åtgärdsprogram för nedlagda deponier följs.	Kommunledningen	2025	3a
Genomför informationsinsatser eller tävlingar	AO	Årligen	3b
Se över infrastrukturen för insamling av farligt avfall	AO	2025	3b
Företag ska kunna lämna farligt avfall på samtliga ÅVC i kommunen	AO	2021	3b

⁹ Mäts med plockanalys 2025 och 2030.

2.6 Målområde 4: Minskad nedskräpning

Mål	Bidrar huvudsakligen till globalt hållbarhetsmål
4a) Nedskräpningen har minskat jämfört med 2020 ¹⁰	8.9 Främja gynnsam och hållbar turism

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Informationsinsatser till invånare och besökare, bl.a. rörande kostnader för nedskräpningen	Kommunledningen	Kontinuerligt	4a
Inför fler och bättre soptunnor längs större vägar	Gata & Park, Trafikverket	2022	4a
Arbeta aktivt med att få bort övergivna skrotbilar	MoH	Kontinuerligt	4a
Påverka regeringen för att få tillbaka skrotbilspremien. Kan drivas genom Avfall Sverige.	AO	2022	4a

2.7 Ekonomiska konsekvenser av mål och åtgärder

Avfallshanteringen har under många år gått mot en alltmer komplex verksamhet, där nya lagkrav och ökade avfallsmängder gör det svårt för kommunerna att hålla avfallstaxan på en låg nivå. Vissa av de åtgärder som pekas ut i avfallsplanen kommer att innebära ökade kostnader för kommunen, medan andra, inte minst på sikt, kan hålla nere kostnaderna.

Det är också viktigt att poängtera att alla kostnader för avfallsplanen inte ska belasta avfallsorganisationens taxefinansierade verksamhet. Denna ska bekosta hanteringen av hushållsavfall. Det avfalls som uppkommer i kommunens egna verksamheter ska däremot kommunen som fastighetsinnehavare stå för, alltså skattekollektivet. Detsamma gäller de flesta åtgärder som syftar till att förebygga att avfall uppkommer, såsom att byta från engångs- till flergångsprodukter, minska matsvinnet eller ändra upphandlingspolicyn.

Målområde 1: Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling

Detta avsnitt innehåller flera åtgärder som belastar avfallsorganisationen men som inte ryms inom ordinarie driftsbudget. Exempel är införande av separat matavfallsinsamling, ett lagkrav från EU, som kommer att kräva såväl fysiska investeringar som informationsinsatser. Utgifterna kan till viss del hållas nere genom samarbete inom Region10 inom områden som upphandling och information, samt genom att låta insamlingsrutter korsa kommungränserna där det är lämpligt. Ombyggnation av ÅVC, inklusive införande av ”grönt kort”-system för obemannad mottagning, kommer att kräva

¹⁰ Mäts genom tim- och mil-kostnader för kommunens skräpplockning. Värde 2019: ca 169 800 kr.

investeringar men ger förbättrad service och kan delvis motverka en del av den nedskräpning som dumpat grovavfall utgör idag.

Målområde 2: Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil

En styrning mot mer cirkulär ekonomi kan i startskedet innebära en viss kostnad då till exempel nya rutiner ska arbetas fram, men kan på sikt istället hålla kostnaderna nere, då avfallsmängderna minskar till förmån för återanvändning/återbruk och längre livslängd hos produkter. Åtgärder som syftar till att engagera skolbarn och allmänheten i avfallsfrågor kan betala sig genom minskad nedskräpning, bättre sortering och, i bästa fall, minskade avfallsmängder.

Målområde 3: Giftfri miljö

Åtgärderna handlar dels om att säkra äldre nedlagda deponier, vilket faller på skattekollektivet då kommunen som fastighetsägare bär ansvaret; dels om att förebygga att farligt avfall som uppkommer idag hamnar på fel plats, vilket är avfallsorganisationens ansvar. Komplettering av insamlingen av farligt avfall, t.ex. med mindre insamlingsstationen i tätort eller ytterligare insamlingsturer, skulle innebära utgifter men är också ett mycket viktigt steg mot en giftfri miljö.

Målområde 4: Minskad nedskräpning

En av åtgärderna är just att följa upp kostnaderna för den nedskräpning som förekommer inom kommunen. Detta kommer i sig inte att minska nedskräpningen, men kan vara information att kommunicera till invånare och besökare. Ofta är nedskräpning en stor utgift för kommunen. Åtgärder som begränsar problemet kan betala sig dels genom minskade kostnader, dels genom minskad otrygghet, ökad trivsel och nöjdare besökare och invånare.

2.8 Uppföljning

Avfallsplanen gäller till år 2030. Att ange relevanta mål och åtgärder för så lång tid, i en verksamhet där yttre förutsättningar i form av lagstiftning och teknikutveckling ständigt förändras, är inte möjligt, varför uppföljningar och revideringar är helt nödvändigt.

Avfallsplanen ska följas upp vart fjärde år. För Storuman innebär detta att en revidering av avfallsplanen behöver göras inför 2025, vilket också är en lämplig tidpunkt med tanke på den förändrade insamlingen av förpackningar och tidningar som väntas träda ikraft 1 januari 2025. Den reviderade avfallsplanen ska antas av kommunfullmäktige.

Mål och åtgärder i avfallsplanen ska följas upp årligen med dels genomförda åtgärder, dels eventuell revidering eller utveckling av de åtgärder som finns angivna i planen för kommande år. Denna uppföljning och årsplanering ska fastställas av kommunstyrelsen.

3 Styrmedel

Här beskrivs de styrmedel som kommer att användas för att bidra till att uppnå målen och genomföra aktiviteterna.

3.1 Föreskrifter och taxa

I föreskrifterna slås fast vad som ska gälla för hushåll, verksamheter och för avfallsverksamheten i kommunen avseende avfallshanteringens olika delar. Taxan kan utformas på ett sätt så att den styr abonnenterna till att välja det bästa alternativet ur resurs- och miljöhänseende genom exempelvis differentierade avgifter. En väl genomtänkt taxa kombinerat med bestämmelser i föreskrifterna bidrar till att önskvärd styrning gällande befolkningens beteende uppnås.

Nuvarande föreskrifter är inaktuella och ett föreläggande om framtagande av nya föreskrifter finns. Arbetet gällande framtagande av nya föreskrifter har påbörjats parallellt med arbetet gällande avfallsplanen. Taxan kommer att behöva omarbetas när matavfallsinsamling införs.

3.2 Information och kommunikation

Information är ett viktigt styrmedel. Avfallshantering och enskilda individers deltagande är viktigt för att uppnå resultat vilket också innebär att en förståelse behövs om varför det är viktigt att sortera och rent praktisk information avseende hur det ska gå till. De förändringar avseende separat insamling av matavfall som planeras genomföras under perioden kräver framförhållning och genomförande av olika informationsinsatser. Information löpande genom olika kanaler och information med varierat fokus behövs för att hela tiden fånga upp de som inte redan har kunskap eller vet hur avfallshantering i kommunen är uppbyggd.

Idag är hemsida och sociala medier (Facebook, Instagram) de huvudsakliga kanalerna för information till invånarna. Utöver det sker annonsering och information framförallt i lokala informationsblad men även emellanåt i Västerbottens-Kuriren. Dessutom sker alltid fysiska utskick till nya kunder där avfallshantering beskrivs.

3.3 Upphandling

Vid inköp av produkter och tjänster inom den kommunala organisationen finns möjlighet att omvärdera och fundera igenom vad som faktiskt behöver köpas och i vilka kvantiteter. Kanske kan rutiner ändras eller behoven uppfyllas på annat sätt än genom nyinköp? Kan livslängden på produkter förlängas genom service och underhåll och genom att köpa produkter av bra kvalitet?

Kraven vid upphandling bör utformas så att marknaden triggas till utveckling, både av mer hållbart och miljövänligt producerade produkter som går att reparera men också av nya tjänster för reparation och uppgradering.

Idag sker ett kontinuerligt arbete med att ställa miljökrav vid upphandlingar. Att städprodukter ska vara fria från skadliga ämnen och hydrauloljor i fordon och arbetsmaskiner ska vara biobaserade är exempel på krav som förekommer. I entreprenadupphandlingar ställs alltid krav

på sortering av avfall.

3.4 Fysisk planering

Storumans översiktsplan börjar ha några år på nacken. Den antogs 2011 och utgör en gemensam grund för planeringen i kommunen. Avfallshanteringen finns beskriven i ett eget avsnitt och ett antal punkter finns definierade för avfallshanteringens utveckling, så som exempelvis att matavfallet ska sorteras ut från restavfallet, kommunen ska äga en återvinningscentral i Storuman och att slam och flis ska komposteras och en avsättning ska finnas för slutprodukten. I översiktsplanen uttrycks att kommunen också på ett ännu tydligare sätt ska utgå från avfallstrappan vid planering av sin verksamhet. Flera av de mål och åtgärder som anges i översiktsplanen är fortfarande idag aktuella och arbetet med detta tas med i avfallsplanen.

Fördjupade översiktsplaner för Storuman, Stensele och Hemavan antogs samtidigt som översiktsplanen 2011. Arbeta med att ta fram en fördjupad översiktsplan för Tärnaby pågår. I den fördjupade översiktsplanen för Storuman och Stensele ingår avfallshantering översiktligt medan det för Hemavan och Tärnaby inte finns något beskrivet avseende avfallshantering.

Tekniska avdelningen lämnas kontinuerligt möjlighet att delta på möten och kan lämna synpunkter på planer och bygglov utifrån ett avfallsperspektiv. Eftersom en väl fungerande infrastruktur och hög servicenivå är viktig faktor för att nå ett gott insamlingsresultat och ökad återvinning är detta samarbete fortsatt viktigt för att kunna implementera goda avfallslösningar och möjliggöra god service och en positiv utveckling av avfallshanteringen.

Vid framtida planering av avfallshantering, liksom annan fysisk planering, kommer hänsyn behöva tas till ett förändrat klimat och de konsekvenser som ett förändrat klimat ger upphov till. För avfallshanteringens del kan det exempelvis handla om att vid extrem torka anpassa mellanlagring av avfall för att minska risken för brand eller planera och bygga avfallsanläggningarna utifrån ökad risk för översvämningar eller hård blåst. Klimatförändringar kan också exempelvis gynna invasiva arter, vilket ännu mer kan behöva beaktas vid hantering av massor så att spridning av dessa undviks.

3.5 Tillsyn

Vid tillsynsbesök kan möjligheten att påverka för förbättrad avfallshantering ske genom att ställa frågor om företags avfallslösning och också kunna anmärka på om avfallshanteringen är alltför bristfällig exempelvis avseende farligt avfall.

Möjligheten kan användas i den mån det är praktiskt möjligt och om misstanke föreligger om att avfallshanteringen är undermålig.

Möjligheten att vid tillsynsbesök i verksamheter se över hantering av och dokumentation gällande farligt avfall används idag i kommunen. För B-verksamheter ingår redovisning av miljöfarligt avfall också i miljörapporterna och hanteringen granskas också i samband med det.

4 Behov av framtida insamlingssystem och anläggningar

4.1 Framtida avfallsmängder och flöden

a) Hushållsavfall

En generell trend i det svenska samhället är att den ökning av mängden hushållsavfall per person som tidigare skett, och som framförallt berott på ökade grovavfallsmängder, planat ut de sista 5 åren. Under 2018 gav varje svensk, utslaget på hela befolkningen, upphov till 466 kg hushållsavfall per person.

Starka ekonomiska intressen på marknaden och fokus på konsumtion av varor och tillväxt i ekonomin har medfört årliga ökningar av avfallsmängder per invånare. Dock finns motkrafter mot denna trend, bland annat via avfallsbranschen, men även andra samhällsaktörer och genom en generellt ökad medvetenhet hos allmänheten om vikten av ett hållbart leverne. Det kan därför vara ett rimligt antagande att avfallsmängderna hålls relativt konstanta per invånare. Avfallsplanens åtgärder gällande exempelvis förebyggande och ökad återanvändning både inom kommunens verksamhet och i samhället är viktiga i detta sammanhang.

De senaste åren har trenden varit en svag minskning av antalet invånare i kommunen men däremot sker nybyggnation av fritidshus och ökad turism framförallt i fjällen. Sammantaget bedöms avfallsmängderna öka till följd av byggnation av fler fritidshus, längre turistsäsong och det stigande antalet turister i fjällen.

Vid införande av matavfallsutsortering kommer ett nytt avfallsflöde uppstå, matavfall, samtidigt som det brännbara hushållsavfallet minskar. Insamling av matavfall planeras införas senast under 2023. När matavfallsinsamlingen är fullt utbyggd i kommunen beräknas mängden uppgå till ca 600 ton per år. Motsvarande minskning av brännbart avfall antas ske. En minskning av restavfallsmängden kan också förväntas tack vare utökad fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper som beskrivs närmare nedan.

På återvinningscentralerna bedöms utökade krav och vilja till förbättrad sortering och ökad återvinning öka antalet grovavfallsfraktioner som behövs. Förbättrad infrastruktur för att möjliggöra ökad återanvändning kan innebära något minskade avfallsflöden.

b) Producentansvar

Förordningsändringarna avseende förpackningar och returpapper kommer att innebära en utökad fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper vid villor, fritidshus och flerbostadshus. Till 2025 ansvarar producenterna för att insamlingen fullt ut ska ha byggts ut till samtliga hushåll i Sverige. Utbyggnad av fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper i villor, fritidshus och vid flerbostadshus och för kommunala verksamheter beräknas ge minskad mängd restavfall och ökad mängd förpackningar och returpapper.

För elektriska och elektroniska produkter har utvecklingen under senare år, enligt El-Kretsens statistik, gått mot fler produkter i antal men att varje produkt är mindre och lättare. Även användandet av batterier har ökat för att driva dessa elektroniska produkter. Mängden batterier och mängden elektriska och elektroniska produkter kan förväntas fortsätta öka ytterligare några år.

För ljuskällor och lysrör, bilar, däck och läkemedel bedöms mängderna inte förändras nämnvärt.

c) Verksamhetsavfall

Det verksamhetsavfall som uppstår i kommunen idag tas emot på kommunens avfallsanläggningar eller via privata entreprenörer. Ingenting tyder på att mängderna verksamhetsavfall kommer att förändras den närmaste tiden.

4.2 Insamlingssystem för förpackningar och returpapper

Fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper kommer för samtliga villor, flerbostadshus och fritidshus behöva byggas ut till 2025. Producentorganisationerna kommer i planeringen med införandet att samråda med kommunen. I processen med att införa fastighetsnära insamlingssystem för förpackningar och returpapper behöver kommunen på ett aktivt sätt bidra till att den lösning som slutgiltigt erbjuds blir så bra som möjligt och utgår från ett totalt sätt kostnadseffektivt upplägg med god service. Samordningsfördelar mellan insamling av mat- och restavfall och förpackningar och returpapper bör eftersträvas där så är möjligt, exempelvis genom att ställa dem vid samma insamlingsplats där gemensamma lösningar skapas.

4.3 Insamlingssystem för mat- och restavfall

Inom Region 10¹¹ har kommunerna utfört en utredning för att undersöka möjligheterna till att utveckla insamlingssystemet i Region 10. Kommunerna i Region 8¹² avser att gemensamt gå vidare med separat insamling av mat- och restavfall och planering för det pågår. Formellt beslut om separat matavfallsinsamling i Storumans kommun tas i samband med att avfallsplanen antas.

När insamlingen startar behöver också behandlingsfrågan för matavfallet vara löst. Tillsammans med övriga kommuner i Region 8 bör det utredas om behandlingen kan ske inom regionen eller i exempelvis Skellefteå.

4.4 Insamlingssystem för farligt avfall

Insamling av farligt avfall sker på kommunens ÅVC:er. Vid ÅVC:erna finns möjlighet att också lämna småbatterier. Mediciner lämnas till apotek som säljer receptbelagda läkemedel.

Farligt avfall uppkommer vanligen i små mängder, men är viktigt att samla in för att förhindra spridning av farliga ämnen. Elektiska produkter har ofta blivit mindre men ökat i antal då fler produkter används i vårt samhälle¹³. För att minska risken för att farligt avfall i form av batterier, glödlampor och smått elavfall läggs i restavfallet kan nuvarande insamling via ÅVC behöva kompletteras med insamling centralt i tätorterna

¹¹ Arjeplog, Arvidsjaur, Dorotea, Lycksele, Malå, Norsjö, Sorsele, Storuman, Vilhelmina och Åsele

¹² Kommunerna i Region 10 förutom Arvidsjaur och Arjeplog

¹³ Enligt statistik från El-Kretsen.

4.5 Insamlingssystem för grovavfall

Insamling av grovavfall sker framförallt genom ÅVC:erna i Storuman och Tärnaby. ÅVC:erna är kommunens "ansikte" mot invånarna. En väl skött och väl fungerande ÅVC bygger förtroende för kommunens insamlingssystem av avfall. ÅVC:erna fyller också en viktig funktion som kontaktyta mellan invånare och avfallsverksamheten.

Storumans ÅVC är öppet under vardagar med kvällsöppet på onsdagar. Morkans ÅVC i Tärnaby är öppen under vardagar med kvällsöppet på torsdagar och öppet på eftermiddagar under sista lördagen varje månad. Öppettiderna på Storumans ÅVC behöver ses över för att bättre anpassas till hushållens behov medan öppettiderna på Morkans ÅVC kan behöva ses över för att bättre anpassas också till fritidshusens behov.

ÅVC:n i Storuman ägs idag av en privat entreprenör. Det gör att det är svårare för kommunen att utveckla verksamheten vid ÅVC och att styra driften än om kommunen själv skulle ägt en ÅVC i Storuman. Morkans ÅVC i Tärnaby ägs av kommunen.

På Morkans ÅVC i Tärnaby erbjuds företag att mot avgift lämna grovavfall och farligt avfall, motsvarande möjlighet saknas dock i Storuman. Möjligheten att ta emot farligt avfall från företag bör införas även i Storuman, men kompliceras av att ÅVC:n ägs av en privat entreprenör, vilket nämnts ovan.

Storumans kommun erbjuder också grovavfallshämtning genom byainsamling vid två tillfällen per år.

Återvinningscentralerna är också naturliga platser för insamling av återanvändningsbart material och produkter som genom samarbeten med privata aktörer eller genom kommunala initiativ kan säljas vidare. På återvinningscentralerna sker idag ingen insamling av återanvändningsbart, så här finns potential till utveckling.

4.6 Avfallsanläggning för mellanlagring och omlastning

Kommunens avfallsanläggningar har en viktig infrastrukturmässig funktion för att ombesörja en effektiv och rationell logistik gällande transport av avfall till behandling eller återvinning. För majoriteten av avfallet sker behandling eller återvinning utanför kommunens gränser och ofta i södra Sverige. De långa transporterna för många avfallsslag gör det också intressant att undersöka möjligheterna att transportera avfall på järnväg istället för på väg.

Antalet fraktioner kommer framöver utökas exempelvis genom införande av matavfallsinsamling. För mellanlagring av matavfall behöver utformningen förhindra olägenhet i form av exempelvis lukt och skadedjur. Även andra nya avfallsslag som uppstår när sortering och återvinning av olika materialslag utvecklas gör att anläggningarna behöver vara flexibla.

Kommunernas anläggningar för omlastning och mellanlagring kan också vara av intresse för producenterna för omlastning och mellanlagring av förpackningar och returpapper. Det är också bra ut ett samhällsperspektiv då resurserna vid kommunernas anläggningar, så som exempelvis maskiner, kan samnyttjas mellan kommunalt avfall och producenternas förpackningar och returpapper. Kommunerna kommer utifrån dialog med producenterna behöva ta ställning till om detta är ett alternativ i kommunen. För att upprätthålla god

materialkvalitet och förhindra spridning av lättare materialslag krävs dock väderskyddad omlastning för vissa fraktioner.

4.7 Behandling av matavfall

Vid införande av matavfallsinsamling kommer behovet av att behandla matavfallet och avsätta produkten att uppstå. För att miljönyttan med systemet ska bli god är det av stor betydelse vilken behandling som matavfallet genomgår och hur biogödslet/biogasen tas tillvara. Närmaste behandlingsanläggningarna finns idag i Skellefteå. Ett annat alternativ är att skapa behandlingskapacitet lokalt för produktion av biogödsel. Möjligheter till behandling lokalt av matavfallet behöver utredas närmare.